

Samenvatting
Samen mouwen opstropen
Aan de slag met **aandacht** voor
migrantenouderen

Publieksversie
Onderzoeksverslag en advies
Hoe inclusief zijn zingevingsprojecten?

Rotterdam, december 2021

Colofon:

Dit verslag is geschreven door Fatoş Ipek-Demir in opdracht van Sint Laurensfonds

Vragen? Saskia Evers, Projectadviseur
Mathenesserlaan 305-B
3021 HK Rotterdam | 010 – 4182833
www.sintlaurensfonds.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Conclusies en aanbevelingen	4
<i>CONCLUSIES</i>	4
<i>AANBEVELINGEN</i>	4
Introductie	8
<i>Onderzoeksvraag</i>	8
<i>Wat doet Sint Laurensfonds voor Rotterdamse ouderen? (van de website)</i>	8
Onderzoeksmethode	10
1. <i>Interviews met projectleiders</i>	10
2. <i>Deskresearch (projectplannen, websites, communicatiemiddelen)</i>	10
3. <i>Drie focusgroepen met migrantenouderen</i>	10
4. <i>Aanvullend deskresearch</i>	10
<i>Bijlage 1, programma eindpresentatie</i>	11

Voorwoord

Toen Saskia Evers mij in het voorjaar van 2021 belde voor advies over hoe Sint Laurensfonds migrantenouderen in Rotterdam beter kan bereiken met projecten (nieuwe en bestaande) reageerde ik gelijk enthousiast. Maar ik zei er wel bij dat ik geen vis wil geven maar liever een hengel. Daar moest ze even over nadenken en intern bespreken. Maar we hadden een klik en ze schrok niet van mijn eerste feedback en vragen. Wat ook wel eens voorkomt in mijn werk ☺. Om te veranderen moet je bereid zijn in de spiegel te kijken. Ik heb namelijk geen toverstokje en was ook niet bekend met het concept “zingeving”. Daarom dat ik ook zelf de gratis e-learning over dit onderwerp bij Movisie heb gedaan¹. Maar ook mijn netwerk op LinkedIn om advies vroeg. Waren we bereid om samen te leren en samen te onderzoeken? Hoe zal dat gaan? Ik ben nu maanden later dankbaar dat wij met z'n 2-en steeds bereid waren om naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren. In feite is het proces dat wij samen doorlopen hebben, het proces in het klein dat ik in de stad de professionals, vrijwilligersorganisaties en migrantenouderen toewens. Steeds kleine stapjes, samen en vooral in dialoog! Zonder bang te zijn voor kritiek. Steeds omzien naar elkaar en zoeken naar de waarden die ons (ver)binden. En niet bang zijn om aan te geven wat we nodig hebben, wat wij (of zij) (nog) niet goed doen. Ik ga onze telefonische overleggen en gesprekken missen.

Don't kill the messenger

De projecten en hun doelstellingen zijn geweldig op papier, maar niet inclusief! En dat wat ik en Saskia vermoedden (dat migrantenouderen niet worden bereikt) bleek vaak waarheid. Projectplannen, websites, flyers spitte ik door. Heel veel teksten waarbij geen rekening is gehouden met laaggeletterden (<https://www.ishetb1.nl>) en dat zijn ook Nederlandse ouderen. Projecten voor de happy few? Verrast was ik door de reactie van sommige projectleiders die niet blij leken met mijn (door)vragen en soms zelfs ongemakkelijk en gelaten. Het is moeilijk om in de spiegel te kijken of te vertellen dat je eigenlijk niet veel weet over hoe je migrantenouderen moet bereiken, dat snap ik. Terwijl het helemaal niet erg is om samen te gaan leren en alsnog migrantenouderen de hand te reiken. Zij wachten op ons! Wie betaalt, die bepaalt. Aan de slag! Op de dag dat mijn vader na 11 jaar Alzheimer overleed op Wereldalzheimerdag (21/9, de ironie!) hadden we in de ochtend onze eerste focusgroep met migrantenouderen bij het fonds. Mijn vader is in al die jaren in Nederland door geen enkel eenzaamheidsproject bereikt, dat is mijn motivatie! En bij alle drie de focusgroepen werd duidelijk dat het enige wat migrantenouderen willen, aandacht is. Aandacht en verbinding met bijvoorbeeld eenzaamheidsprojecten. Ze willen praten en zijn dankbaar voor het gesprek dat wij faciliteerden. Waarbij ze na afloop de overgebleven broodjes, fruit en koekjes voor hun vrienden in hun tas stopten om uit te delen. Professionals moeten naar ze toe, migrantenouderen kennen de wegen naar projecten niet en soms hebben ze het geld of de mogelijkheden niet om deze te vinden of op te zoeken. Het is voor mij onbegrijpelijk dat anno 2021 er nog steeds geen serieuze plek voor hen is opgenomen in Rotterdamse projectplannen. Er is namelijk al zoveel bekend en ze zijn wél vindbaar. Maar waarom lukt het nog niet? Waarom ontbreekt het aan deskundigheid en actie voor de meest kwetsbare groepen (migranten-)ouderen in een stad als Rotterdam? Ik denk dan aan een mooi Nederlands gezegde “wie betaalt, die bepaalt”. Sint Laurensfonds kan een stedelijk programma voor migrantenouderen opstellen. Ze kan nieuwe concrete financieringsvoorwaarden opstellen waarbij inclusie een must is. Ze kan bouwen aan nieuw fondsenbeleid, bijsturen en bepalen wat er in de toekomst actief voor migrantenouderen gebeurt. Ik hoop dat we niet lullen maar gaan poetsen. Ze verdienen het! Aan de slag voor deze eerste generatie uitsterft. Rest mij iedereen, in het bijzonder Saskia en Sint Laurensfonds, te bedanken voor de fijne samenwerking en input voor dit onderzoek.

Tot ziens!

---

¹ <https://www.movisie.nl/training/online-training-zin-zingeving-sensitief-werken-religie-levensbeschouwing-kis>

Conclusies en aanbevelingen

Samen mouwen opstropen. Aan de slag met aandacht voor migrantenouderen

Dit is een samenvatting van het onderzoeksverslag. Voor vragen en een uitgebreide toelichting is Saskia Evers van Sint Laurensfonds beschikbaar.

CONCLUSIES

- Migrantenouderen worden niet of onvoldoende benoemd en bereikt met de door Sint Laurensfonds gefinancierde zingevingsprojecten. Met uitzondering van het project van SPIOR, Ouderdom komt met vragen.
- Migrantenouderen hunkeren naar aandacht, in welke vorm dan ook. Dit werd heel helder in de focusgroepen. Zingeving² heeft (nog) geen plek in hun leven omdat de meest kwetsbare migrantenouderen vaak aan het overleven zijn en dan is denken over de zin van het leven moeilijk.
- Migrantenouderen kennen het begrip zingeving niet, ze spreken letterlijk en figuurlijk een andere taal. Maar ze willen wel dolgraag praten over wat hen bezighoudt en wat hun behoeftes zijn, ze willen gehoord worden en meedoen daar waar kan.
- De geïnterviewde projectleiders erkennen het belang van het bereiken van deze specifieke doelgroep, maar missen soms kennis, kunde en motivatie en urgentie (“religie is wel een ding”).
- Projectleiders geven aan dat ze behoefte hebben aan kennis en tools m.b.t. bereiken van migrantenouderen en hopen dat Sint Laurensfonds na dit onderzoek hiermee komt.
- Projecten werken nauw met elkaar samen maar hebben geen missie of visie op het bereiken van migrantenouderen of inclusief werken. Iedereen wijst naar SPIOR.
- Projecten hebben grote overeenkomsten in doelstelling en werkwijze, maar werken in aparte wijken en met aparte begrotingen, zeer diverse projectaanvragen, geen vast stramien.
- Sint Laurensfonds stelt eisen en heeft voorwaarden in projectaanvragen, maar niet op het gebied van bereiken van migrantenouderen en inclusie.
- Migrantenorganisaties hebben moeite met het proces van projectaanvragen en haken af of durven niet meer projecten aan te vragen. Niet iedereen is bekend met Sint Laurensfonds.

AANBEVELINGEN

1. Coördinatie en advies vanuit één stedelijk kenniscentrum (migranten-) ouderen.

Er zou winst te behalen zijn als bv het Centrum voor levensvragen (CvL) een coördinerende rol gaat vervullen bij de advisering en uitvoering van inclusieve zingevingsprojecten in Rotterdam. Hierbij kan dan het divers opgebouwde (oud en nieuw) kennisnetwerk geborgd worden en kunnen relaties elkaar makkelijker vinden en ondersteunen bij het ontwikkelen van een inclusieve aanpak t.b.v. alle Rotterdamse ouderen. Hiervoor zou een aparte coördinator/adviseur inclusief werken aangesteld kunnen worden. Hij/zij kan vanuit dit centrale punt naast de algemene coördinator specifieke kennis over inclusief werken en het bereiken van extra kwetsbare groepen delen en bijeenkomsten voor deskundigheidsbevordering organiseren. Deskundigheid over inclusief werken is dan geborgd bij alle projectleiders. “Wij zijn er voor iedereen” (projectleider in interview). Rotterdam is een grote stad met meer dan 50% inwoners met een migratieachtergrond (zie pag.8 voor feiten en cijfers). SPIOR kan niet in zijn eentje alle ouderen met een migratieachtergrond bereiken (alle partijen verwijzen naar hen). Andere migrantenorganisaties in Rotterdam zijn niet betrokken bij de onderzochte zingevingsprojecten. Deze aanbeveling

---

² Zingeving is een begrip uit de metafysica, wijsgerige antropologie en de psychologie en betekent het zoeken naar de zin, de bedoeling of het doel van het leven of van grote gebeurtenissen in het leven, of het trachten dit doel zelf te scheppen. www.wikipedia.nl

betreft weliswaar een organisatie waar Sint Laurensfonds niet over gaat, maar alle onderzochte projecten komen samen in het Centrum voor Levensvragen. Als financierende partij, die mogelijk een programma migrantenouderen in de stad gaat opzetten, kan Sint Laurensfonds initiatief nemen om tot meer kennisontwikkeling en kennisdeling te komen. Dit onderzoek kan beschouwd worden als de start daarvan. We zullen het Centrum voor Levensvragen deze aanbeveling, tijdens de presentatie op 9 december a.s. voorleggen.

2. Kennis van en mét migranten (professionals, sleutelfiguren en ouderen)

Aan het CvL zijn medewerkers/geestelijk verzorgers met een migratie achtergrond verbonden. Daar ligt een kans. Een kans om samen de expertise die bij deze geestelijk verzorgers aanwezig is over migrantenouderen te borgen en te delen met collega's. Zoals vrijwilligers bij SPIOR worden opgeleid hoe ze ouderen kunnen ondersteunen, zouden vrijwilligers training kunnen krijgen van professionals met een migratie achtergrond over bv cultuur-sensitieve communicatie. Een geestelijk verzorger met migratie achtergrond die vrijwillig betrokken is geraakt bij een project zegt o.a. dat er verkeerde aannames over de doelgroep zijn gemaakt waardoor zij nu een bijna onmogelijke taak heeft om vrijwilligers met een migratie achtergrond te bereiken. Bijvoorbeeld dat vrijwilligers een vergoeding willen en ook de flyer niet toegankelijk is voor laaggeletterden. Als ze er eerder bij betrokken was geraakt had ze kunnen adviseren en meeschrijven aan het projectplan. Maar ook de input van migrantenouderen is van belang, zodat er meer vraaggericht i.p.v. aanbodgericht gewerkt kan worden. Wat hebben de ouderen nodig? Er zou een panel van migrantenouderen opgericht kunnen worden om hen eens per kwartaal te bevragen. Bij de focusgroepen waren migrantenouderen heel blij om gehoord te worden en men gaf aan graag en vaker bevroegd te willen worden. Ook zouden organisaties kunnen werken met sleutelpersonen³. Dit werkt al heel goed in Haarlem.

“Vanuit de gemeente Haarlem was al vroeg duidelijk waarom het belangrijk is om samen te werken met de mensen om wie het gaat. Door de komst van nieuwe groepen inwoners in onze gemeente werd de urgentie en het belang daarvan sterk gevoeld. Dus we hoefden niet overtuigd te worden.”
(Franklin Piers, beleidsmedewerker gemeente Haarlem)

3. Een gezamenlijke verantwoordelijkheid, missie en visie over inclusief werken

Vanuit het kenniscentrum zouden de verschillende eilandjes die er nu zijn meer een geheel kunnen worden en deskundigheid via bijvoorbeeld een training over inclusief werken kunnen worden georganiseerd.⁴⁵ Men hanteert nu diverse leeftijdsgroepen en bedient diverse wijken en er is geen gezamenlijke visie over inclusief werken en het bereiken van de meest kwetsbare groepen. Door het formuleren van een gezamenlijke missie en visie over inclusief werken komt dan alle kennis (en vragen) samen en is het een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Net zoals het CvL een gemeenschappelijke opzet is geweest, zou dit onderwerp als speerpunt kunnen worden meegenomen. Waarbij er een trekker/coördinator wordt aangesteld voor deze belangrijke taak. Het is heel belangrijk dat dit als gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt gevoeld. Zo vraagt de onderzoeker zich af hoe het komt dat alle projectleiders na het interview zeggen dat ze willen helpen met de organisatie van de focusgroepen met migrantenouderen, waarna er geen reactie komt op de e-mails die ze hierover stuurt. Uiteindelijk hebben alleen Henk Kamminga (Motto/Samen010) en Mohamed Laziz (SPIOR) gereageerd en meegewerkt aan de organisatie van de 1^e en 3^e focusgroep.

³ <https://www.pharos.nl/kennisbank/samenwerken-met-sleutelpersonen-in-de-gemeente/>

⁴ <https://www.movisie.nl/basiscompetenties-inclusief-werken-sociale-professionals>

⁵ <https://www.kis.nl/sites/default/files/kompas-voor-inclusieve-communicatie.pdf>

4. Bereik van migrantenouderen (en inclusie) als voorwaarde in projectaanvragen

Alle onderzochte en gefinancierde organisaties hebben expertise met betrekking tot eenzaamheid en zingeving te bieden voor Rotterdammers. Daarbij zouden ze moeten beschrijven hoe ze de meest kwetsbare (migranten)ouderen willen bereiken. In 4 projecten worden zij niet of minimaal bereikt. Ze worden niet apart beschreven als doelgroep. Dit is nodig omdat laaggeletterde (migranten)ouderen specifieke communicatiemiddelen nodig hebben. In de communicatiemiddelen is geen rekening gehouden met laaggeletterden (wat het merendeel van migrantenouderen is). Professionals met een migratie achtergrond geven zelf ook aan dat migrantenouderen vaak niet kunnen lezen. Maar inclusie is niet alleen etniciteit: laaggeletterde ouderen, gehandicapte ouderen, ouderen uit de LHBTQ-gemeenschap behoren hier ook toe. Als we naar onderstaande definitie van inclusie kijken dan worden er op dit moment met de projecten (onbedoeld) ouderen uitgesloten.

Inclusie gaat over het meedoen en erbij horen van mensen. Vaak hoor je ook de term inclusieve of gevarieerde samenleving. Een samenleving waar iedereen kan meedoen. Een eenvoudige definitie van inclusie is: 'insluiting, het tegenovergestelde van exclusie (uitsluiting)' (van Dale).

Idee van een van de projectleiders: een aandacht functionaris voor migrantenouderen bij iedere organisatie. Net zoals er een aandacht functionaris voor jonge mantelzorgers was geweest binnen hun organisatie. Dit is genoemd door de projectleider van WMORadar. Hierdoor is er blijvend aandacht georganiseerd voor een specifieke doelgroep.

5. Deskundigheidsbevordering, “kennis is macht, delen is kracht”

Voor gesubsidieerde (welzijns-)organisaties:

Bij de interviews met de projectleiders gaf bijna iedereen aan dat ze niet goed weten hoe ze migrantenouderen kunnen betrekken bij hun projecten. En dat ze hier graag kennis over willen opdoen. Er zijn diverse landelijke kenniscentra die hiervoor trainingen aanbieden. Zoals Pharos, Movisie/KIS en MantelzorgNL. Maar ook de stedelijke Coalitie Erbij zou hierin een rol kunnen vervullen en deze kennis stedelijk kunnen verspreiden.

Voor vrijwilligersorganisaties:

Voor de focusgroepen hebben 4 vrijwilligersorganisaties ons geholpen bij het werven van migrantenouderen. Zij gaven allemaal aan dat ze moeite hebben met projectaanvragen en fondsaanvragen, 2 kennen Sint Laurensfonds, en 2 niet. Veelal zijn het enthousiaste vrijwilligers die soms moeite hebben met de taal en ook opzien naar het fonds. Hierdoor haken ze soms ontmoedigd en haken af. Door trainingen te organiseren over bv “hoe schrijf ik een projectaanvraag?” of een laagdrempelig spreekuur bij Sint Laurensfonds zouden er meer aanvragen binnen kunnen komen, en meer migrantenouderen bereikt kunnen worden. Ook over het onderwerp eenzaamheid zouden er trainingen gegeven kunnen worden.

6. Praktische nieuwe projecten opstarten

Op de website van het SLF staat “Als je je gezien voelt en echt contact maakt met anderen, doet dat heel veel voor je. Uit ons dagelijks werk weten wij dat mensen opknappen als zij verhalen of levensvragen kunnen delen. Dat samen iets gezelligs doen, kleur terugbrengt in iemands leven. Juist die verbinding met mensen om je heen vinden wij als fonds belangrijk.” Bij alle drie de focusgroepen kwam naar voren dat ouderen graag nieuwe projecten willen, voor ontmoeting en ontspanning. Er is wel een groot verschil met autochtone Nederlandse ouderen, namelijk de problemen die er zijn door het migratie verleden. Migrantouderen voelen zich uitgesloten en wijzen naar andere groepen die makkelijker geld krijgen. “Laten we iets nieuws doen, we doen al 40 jaar hetzelfde” zei een oudere. Sint Laurensfonds zou samen met het CvL en Coalitie Erbij werkzame⁶ projecten uit het land kunnen verzamelen en kijken welke praktisch opgestart kunnen worden, met inbedding bij de gevestigde organisaties. En binnen een meerjarig programma (zie 8) waarbij ervaringen en relaties rustig opgebouwd kunnen worden en doorontwikkeld voor toekomstige generaties ouderen.

---

⁶ <https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2021/02/PHAROS-Eenzaamheidsinterventies.pdf>

Enkele voorbeelden van positieve en geslaagde projecten:

- Vraagelkaar (landelijk)
- Alle Mantelzorgers Werken Aan hun Toekomst (Utrecht)
- De Emigratie Generatie (Utrecht)
- Training sleutelfiguren dementie (Amsterdam)
- Sociaal Vitaal in Kleur (landelijk)

7. Actief zoeken naar nieuwe partners en organisaties van migrantenouderen

Sint Laurensfonds is steeds in contact met partners in de stad. Bij de start van dit onderzoek zijn er nieuwe contacten gelegd, mede door het netwerk van de onderzoeker. Maar ook via medewerkers van het fonds kwamen er nieuwe partijen⁷ op ons pad. Steeds was iedereen blij met de kennismaking en de nieuwe aandacht die er kwam voor hun werkzaamheden. Men was blij om te horen dat Sint Laurensfonds actief op zoek is naar initiatieven die de doelgroep helpen bereiken, en hoopvol voor toekomstige projectaanvragen, waarbij behoefte is aan ondersteuning. Vanuit het fonds zouden netwerkbijeenkomsten (meet & greet) georganiseerd kunnen worden om netwerken te ontdekken en verbinden.

8. Een stedelijk programma migrantenouderen

Er moet nog veel gebeuren om migrantenouderen te bereiken met projecten zodat zij mee kunnen doen in Rotterdam. En dit moeten geen “broze bedoelingen” zijn zoals de Rotterdamse Rekenkamer de titel gaf aan hun onderzoek over het Rotterdams ouderenbeleid.⁸ Voor stevige bedoelingen zou het goed zijn als er een meerjarig stedelijk programma opgezet kan worden. Er is een hele lange adem, kennis en geld nodig. En geen lange adem om nog meer te praten of nog meer te onderzoeken. De uitdagingen en wensen zijn bekend. Er is een lange adem – en dus een programma – nodig om migrantenouderen de aandacht te geven die ze nodig hebben. En om alle professionals die deze migrantenouderen willen bereiken toe te rusten met kennis over migrantenouderen en in verbinding te brengen met hen, zodat ze samen kunnen optrekken en blijvend en gelijkwaardig met elkaar in verbinding zijn. Het onderwerp (eenzaamheid/zingeving) en de doelgroep migrantenouderen is te belangrijk om het er een beetje bij te doen. Om het grondig aan te pakken en op de kaart te zetten, zou het als apart programma een prominente plaats in het werk van Sint Laurensfonds kunnen krijgen.

---

⁷ <https://voiceofallwomen.org/nl/>, <https://www.facebook.com/DSB-vereniging-261409130540013/> (Vereniging DSB), <https://www.facebook.com/stichtingvrouwenthemahuis> (St. Vrouwen Thema Huis)

⁸ <https://rekenkamer.rotterdam.nl/onderzoeken/effecten-ouderenbeleid/>

Introductie

Onderzoeksvraag

Het Sint Laurensfonds wil meer doen om de eenzaamheid onder Rotterdamse migrantenouderen te helpen bestrijden of verzachten. De onderzoeksvraag is “op welke wijze kan de eenzaamheid onder migrantenouderen bestreden worden”? Uitgaand van het optimaal aanhaken van de doelgroep op 5 reeds gesubsidieerde zingevingsinitiatieven. Onderzocht is:

1. of migrantenouderen bediend worden met deze initiatieven, en mocht dat niet het geval zijn,
2. wat er nodig is om dat wel te laten gebeuren.

De 5 projecten die onderzocht zijn:

1. Motto door Samen010
2. Een Goed Gesprek, door Levinas
3. Ouderdom komt met vragen door SPIOR
4. Het Goede Gesprek, WMO Radar
5. Kom Erbij, Centrum voor Levensvragen

Wat doet Sint Laurensfonds voor Rotterdamse ouderen? (van de website)

Oprechte aandacht voor senioren

De helft van alle senioren in Rotterdam is eenzaam. Wij weten dat zij zich met de juiste mensen om zich heen prettiger voelen. Als fonds richten we ons op ouderen die zelfstandig thuis wonen. Samen met partners versterken wij deze belangrijke groep, zodat zij zich minder alleen voelen. En handvatten krijgen om hun netwerk te versterken.

De gevolgen van eenzaamheid bij senioren

Contact met anderen is belangrijk. Wie te weinig mensen ziet, kan zich verdrietig, leeg of ontevreden voelen. Eenzaamheid kan zelfs gevaar opleveren voor je gezondheid. Zo kan het je afweer tegen ziektes minder krachtig maken. Ook kan sprake zijn van sombere gedachten (depressie) of een grotere kans op hartziekten of ernstige geheugenproblemen. Helaas blijkt uit onderzoek ook dat 55-plussers die eenzaam zijn, meer kans hebben om te overlijden. Als je je gezien voelt en echt contact maakt met anderen, doet dat heel veel voor je. Uit ons dagelijks werk weten wij dat mensen opknappen als zij verhalen of levensvragen kunnen delen. Dat samen iets gezelligs doen, kleur terugbrengt in iemands leven. Juist die verbinding met mensen om je heen vinden wij als fonds belangrijk.

Hoe wij samenwerken

Wij zoeken naar partners die écht verschil kunnen maken voor eenzame ouderen. En die in hun aanpak aandacht besteden aan zingeving. Daarmee bedoelen we dat zij senioren helpen antwoorden te vinden op levensvragen. En dat senioren waar mogelijk dit soort zaken met leeftijdsgenoten kunnen bespreken.

Wij vinden zingeving een belangrijk instrument om eenzaamheid tegen te gaan. En we zien veel plannen en ideeën die hier een bijdrage aan leveren. Die steunen we van harte. Zoals senioren die in corona-tijd een diepgaand telefoongesprek hebben met nog vijf andere senioren. Of wandelingen van jongeren met senioren die geheugenproblemen hebben. En niet te vergeten: ontmoetingen waarbij iemand die eerst hulp vraagt, later juist aan anderen hulp geeft. En zich daardoor weer nuttig voelt.

Wij trekken graag op met partners die de stad goed kennen. Die weten wat Rotterdammers willen. En die de actieve partijen in de wijken vaak spreken. Zo werken wij met [Coalitie Erbij](#). Dit is een

netwerkorganisatie met meer dan 80 partners. (op de website van Coalitie Erbij staan 60 partners). Belangrijkste taak is het ontwikkelen en delen van kennis over eenzaamheid. Ook onderhouden wij nauw contact met de gemeente Rotterdam die senioren ook via welzijnsorganisaties ondersteunt.

Dhr. Hüseyin Yıldız, tijdens 1^e focusgroep bijeenkomst: *“voor het eerst in 60 jaar schrijft iemand mijn naam goed! Ik ben heel blij met de vrijwilliger die komt en met Henk, maar zoek nog een groep om mee te bridgen.”*

Onderzoeksmethode

*“Wij zijn een kaars, wij geven licht, maar wij branden zelf op”
Marokkaanse imam tijdens focusgroep bijeenkomst*

Het onderzoek bestond uit **4 delen** en vond plaats van juni tot en met november 2021.

1. Interviews met projectleiders

Wat werkt? Wat kan beter? Kennis over migrantenouderen.

2. Deskresearch (projectplannen, websites, communicatiemiddelen)

Is het projectvoorstel inclusief voor migrantenouderen?

3. Drie focusgroepen met migrantenouderen.

Welke behoeftes zijn er? Kent men begrippen zoals levensvragen, zelfredzaamheid, zingeving? Wat verstaat men onder eenzaamheid? Hoe zouden zij mee willen doen in de projecten? Kennen zij de projecten?

4. Aanvullend deskresearch

Begin juli is onderstaande mail verzonden naar de projectleiders van 5 zingevingsprojecten die door SLF zijn gefinancierd en waarvan het SLF specifiek wilde weten of migrantenouderen worden bereikt en zoniet, hoe zij wel bereikt kunnen worden.

Beste relatie van Sint Laurensfonds,

Zoals bij jullie bekend is, zet Sint Laurensfonds al enige jaren in op eenzaamheidsbestrijding onder Rotterdamse ouderen door steun aan projecten die zingeving als middel daartoe inzetten.

Bestrijding van eenzaamheid onder migrantenouderen is ook een van onze aandachtsgebieden. Met een aantal van jullie heb ik besproken dat wij daarin meer willen doen, waarbij soms aangegeven werd dat er ook bij jullie behoefte is aan informatie en tools hoe (meer) migrantenouderen bij de zingevingsactiviteiten te kunnen betrekken.

Wij hebben Fatos Ipek gevraagd voor ons te onderzoeken of de door Sint Laurensfonds gefinancierde zingevingsprojecten ook migrantenouderen bereiken, en wat er nodig is om dat (nog beter) te doen. In dit kader zal zij binnenkort contact met jullie opnemen om jullie hierop te bevragen, en naar jullie ervaringen en wensen te informeren. Ook maken gesprekken met migrantenouderen zelf deel uit van het onderzoek, evenals een presentatie van de eindresultaten.

Haar onderzoek zal leiden tot een advies aan Sint Laurensfonds, dat we mee zullen nemen in onze toekomstige bestedingen aan dit onderwerp. Met deze mail vragen we jullie medewerking aan de totstandkoming van het advies.

Mochten jullie nu, of in de loop van de tijd, vragen of opmerkingen hebben, laat dat dan vooral weten. Als dit verzoek beter bij een collega terecht kan komen, stuur hem dan vooral intern door.

Bij voorbaat dank voor jullie medewerking hierin,

Met vriendelijke groet,

Saskia Evers
Projectadviseur

Na deze mailing is telefonisch en per mail contact opgenomen met contactpersonen en projectleiders. Voor de deskresearch zijn projectplannen, verslagen en eventueel pr-/communicatie materiaal opgevraagd. Deze documenten zijn bestudeerd en ook is er op internet informatie gezocht. Vervolgens zijn er met vier projectleiders online interviews geweest. Het project “Een goed gesprek” van Levinas is opgenomen in het project Motto van SamenO10. Dhr. Chris Nolet die hierbij betrokken is, heb ik niet kunnen bereiken. Wel zijn via SamenO10/Hanny de Kruijff projectdocumenten ontvangen over dit project. Het verslag over Levinas is dan ook gebaseerd op deze documenten.

Bevindingen en antwoord op onderzoeksvraag:

“Worden er met de door Sint Laurensfonds gefinancierde zingevingprojecten in Rotterdam ook migrantenouderen bereikt?”:

Met uitzondering van het project van SPIOR en Motto, nee. Zij worden onvoldoende of niet bereikt. Migrantenouderen worden (met uitzondering van SPIOR) niet specifiek genoemd of benaderd in projecten en in de interviews. Soms wordt een enkeling bereikt door bijvoorbeeld een stagiaire met een migratie achtergrond.

Bijlage 1, programma eindpresentatie

Voorstel presentatie uitkomsten onderzoek naar Zingeving en eenzaamheid onder Rotterdamse migrantenouderen door Fatos Ipek-Demir

Online

9 december 11-12.30 uur

Programma

- 11.00 u: Opening door Saskia Evers, Sint Laurensfonds
- 11.05 u: Presentatie uitkomsten en aanbevelingen onderzoek door Fatos Ipek-Demir
- 11.25 u: Reacties en verwachtingen van migrantenorganisaties
- 11.40 u: Reacties en verwachtingen van geïnterviewde organisaties
- 12.00 u: Reactie en voornemens Sint Laurensfonds door Saskia Evers
- 12.15 u: Eindbeschouwing door Fatos Ipek-Demir en afsluiting door Saskia Evers
- 12.30 u: Afscheid